

Anne-Marie Hooyberghs

Niemandskind

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Antwerpen, september 1941

Het kleine meisje keek hulpeloos naar het rood-behulde gezichtje van haar broertje. Ze had al van alles geprobeerd om het huilen te laten stoppen. Ze had hem op haar vingers laten zuigen, wat ze zelf ook grappig vond, en ze had wat krantenpapier bij elkaar gefrommeld zodat het knisperde en ze zijn aandacht even kon trekken. Ze was ook op de stoel geklommen om de geëmailleerde waterkan te nemen die op de tafel stond in de hoop dat een beetje water drinken hem kon laten zwijgen. Maar de kan was te zwaar geweest en ze had hem laten vallen. Nu lag er een grote plas op de vloer en de waterkan was onder de tafel gerold.

Ze begreep maar al te goed waarom haar broertje zo huilde. Hij had honger. Net als zij. Ze hoopte dat haar moeder vlug zou komen en dat ze deze keer niet boos zou worden. Ze keek even met een bange blik naar de plas, en schrok dan ook erg op toen ze de deur zag opengaan. Ondanks het feit dat ze gestraft zou worden om de ravage die ze had aangericht, was ze toch blij

dat haar moeder eindelijk daar was.

Maar ze vergiste zich. Het was een vreemde vrouw die eerst nieuwsgierig de kamer rondkeek, daarna even naar haar broertje bleef kijken en toen haar blik op haar liet rusten. De vrouw ging op haar hurken voor het meisje zitten.

‘Hallo,’ zei ze vriendelijk. ‘Ik ben Dora Struyf van de dienst kind- en welzijnszorg. We zijn ingeseind met vermoedens dat hier kinderen verwaarloosd worden, en zo te zien klopt dat. Maar het zal je vast niet erg interesseren om te weten wie ik ben en wat ik kom doen, nietwaar?’ Ze glimlachte even warm naar het kind en keek de kamer weer rond. Ze had verwacht dat ze geen fraaie dingen ging aantreffen, maar wat ze te zien kreeg toen ze de deur van dit kamertje opende, had haar toch een schok gegeven. De kamer, een goede twee bij drie meter groot, leek in geen eeuwen gelucht te zijn. Het stonk er naar braaksel en uitwerpselen. De tafel, die onder een klein raam was geplaatst, stond vol met vuile borden en kopjes. Eén stoel stond erbij met een witte geëmailleerde mok op de zitting en een grote plas eronder. Ze zag dat het email op de mok hier en daar eraf was gesprongen en donkere vlekjes achtergelaten had. Twee andere stoe-

len stonden her en der in de kamer verspreid. Tegen de linkermuur stond een donkerbruin gebeitste, hoge kast waarvan een deurtje half uit zijn hengsels hing. Daarnaast een vies zinken teiltje waarin het kind blijkbaar haar behoeften moest doen en dat haast overliep. Een bloempot met verwelkte plant lag in scherven omver zodat de aarde over de vloer uitgestrooid was. Daartussen lag een baby met blote, ontstoken en vieze billetjes op een opengevouwden krant die helemaal doorweekt en besmeurd was. Zijn gehuil was nu niet veel meer dan een ijl gekrijs, een kreet zonder geluid. Hij was doodop, klaar om uitgeput in slaap te vallen terwijl de honger zijn lichaampje verteerde. Hij zag er mager en ziekelijk uit met een bol uitpuilend buikje dat wees op sterke ondervoeding. Daarnaast stond het tengere meisje dat haar met grote ogen aankeek. Ze leek niet verwonderd of bang, eerder blij en opgelucht om iemand te zien. Het kind had vuile vegen in haar gezichtje, en haar donkere krullen waren bij elkaar geklit en staken alle kanten op. Het jurkje dat ze droeg was grauw en vuil. Het enige heldere aan haar waren haar grote, groengrijze ogen die nu nieuwsgierig naar haar opkeken.

Dora glimlachte weer. ‘Hoe heet je?’ vroeg ze zacht.

‘Suzy,’ zei het kind.

‘Suzy? Nou, wat een mooie naam. En weet je ook hoeveel jaar je bent, Suzy?’

Het meisje schudde haar hoofd.

‘En je broertje? Hoe heet hij?’

‘Eddy.’

‘Dat is ook een mooie naam. Hij is nog erg klein, zie ik.’

‘Hij is een zuigeling,’ antwoordde het meisje overtuigend.

Dora vond dat het kind erg bijdehand was, maar ze schatte het meisje toch niet veel ouder dan twee, hoogstens drie jaar.

Ze knikte. ‘Hij is inderdaad een zuigeling, en zo te zien heeft hij honger. Heb je ook honger, Suzy?’

Het meisje knikte gretig.

‘Wanneer heeft je moeder je voor het laatst eten gegeven?’

Suzy haalde haar schouders op. Ze was nog te klein om te weten hoelang het geleden was, maar vandaag had ze nog niets gehad, dat wist ze zeker. Toch sprak ze die gedachten niet uit.

Dora keek even om zich heen. ‘Ik zie hier

geen bedden staan? Slapen jullie in een andere kamer?’ Ze wist uit ondervinding dat in veel arme gezinnen de kinderen gewoon op de grond, op een vieze matras of op een deken sliepen.

Suzy schudde haar hoofdje. Ze schoof twee stoelen tegen elkaar, kroop erop en ging liggen. Dora hoefde verder niets meer te weten. Ze wist genoeg. Hier moest dadelijk ingegrepen worden. Ze keek even om zich heen en greep een vies dekentje dat op de grond bij de kast lag. Voorzichtig wikkelde ze de baby erin. Het kind was uitgeput en reageerde nauwelijks. Ze hoopte dat het voor dit kleine kereltje niet te laat was.

‘Je broertje is ziek. Ik zal hem met me meenemen naar de dokter. Daarna moet ik eerst nog iets regelen, maar dan kom ik terug om jou ook op te halen. Vind je dat goed?’

Het meisje knikte, al begreep ze maar half wat Dora bedoelde.

Dora kon haar nog niet meenemen, ook al zou ze dat willen. Ze moest deze schrijnende situatie eerst voorleggen aan de zusters Sint Vincentius a Paulo en hopen dat ze voor deze kinderen nog een plaatsje hadden. Bovendien moest ze zo vlug mogelijk papieren laten klaarmaken om hun moeder uit het ouderlijk gezag te ont-

zetten. Het was duidelijk dat ze niet in staat was om voor haar kinderen te zorgen.

Dora liet Suzy met pijn in haar hart achter, maar ze moest eerst zekerheid hebben dat ze de kinderen kon plaatsen. De oorlog maakte het leven niet gemakkelijk, en de helft van de Antwerpse bevolking had problemen om hun kinderen naar behoren groot te brengen. Het was niet verwonderlijk dat de zusters Sint Vincentius alleen de erge en hopeloze gevallen wilden opnemen. Het weeshuis zat al overvol met wezen en kinderen van wie de ouders te arm waren om hen te onderhouden. Het was soms hemeltergend. Dora wist als geen ander dat het niet gemakkelijk was om in deze oorlogstijd als alleenstaande moeder te overleven. Maar dat was nog geen reden om als een zondige, overspelige vrouw door het leven te gaan en haar kinderen aan hun lot over te laten. Want dat was Josefien. Een overspelige vrouw. Ze werkte in een café en het was algemeen bekend dat ze haar mannelijke klanten niet alleen van bier voorzag. Ze had hulp bij de instantie voor gezins- en welzijnszorg kunnen vragen voordat het zo ver was gekomen, ging het door Dora heen. De instantie stond altijd klaar voor mensen in nood en ze deden

alles wat ze konden. In deze moeilijke tijd was dat niet veel, maar er werd vooral gezorgd dat de kinderen naar behoren konden opgroeien, dat was hun belangrijkste doelstelling. Daarom vond ze het haar recht om deze baby al dadelijk met zich mee te nemen. Hij was er te erg aan toe. Buiten het feit dat hij uitgemergeld was, had hij dadelijk verzorging nodig.

‘Ik ga nu tegen je moeder zeggen dat ik je broertje meeneem. Jij blijft nog even hier, maar het zal niet erg lang meer duren voordat ik je ook kom halen.’ Ze wachtte deze keer niet op een reactie, maar ging de kamer uit en de trap af naar beneden.

Dora was deze keer niet van plan om het café net zo onopvallend te verlaten als ze was binnengekomen. Ze had – ondanks de onrust door de Duitse bezetting – genoten van haar wandeling door de smalle steegjes van de stad tot in de Offerandestraat, waar dit café op de hoek ervan gelegen was. Het was ook een uiterst warme septemberdag. De instantie had haar eropuit gestuurd om naar Josefiens kinderen te gaan kijken. Volgens enkele welingelichte personen zouden haar kinderen verwaarloosd worden en zaten ze altijd alleen en huilend in een kamertje

boven het café.

Door het zachte weer stond de deur open. Een walm van tabak en bier golfde naar buiten en ze hoorde gelach en luide mannenstemmen. Ze zag een grauwe, bruingerookte kamer waarin een donkerbruin gebeitste toog en enkele tafeltjes met stoelen stonden. Twee jonge mannen zaten aan een tafeltje en Josefien zat op schoot van een van hen. Ze droeg een jurk met een lage halsuitsnijding zodat haar borsten er haast uitpuilden, haar gezicht was opgemaakt met felrode lipstick en haar kastanjebruine haar golfde uitdagend over haar schouders. Ze kirde en lachte schel op iets wat de man zei.

Dora had op het punt gestaan om Josefien terecht te wijzen en haar te vermanen haar plicht te doen en haar fatsoen te houden, maar ze had zich bedacht. Ze zag dat Josefien met haar rug naar haar toe zat en ze had beseft dat ze van deze gelegenheid moest profiteren voordat de flirtende vrouw haar kon verbieden om naar boven te gaan. Dat recht had ze, want volgens de wet moest Dora eerst toestemming vragen en kon Josefien haar op een andere dag terug laten komen omdat ze nu geen tijd had. Nou, dan zou ze er wel voor zorgen dat de werkelijkheid een

beetje verdoezeld werd. Dus moest ze van deze gelegenheid profiteren. Ze was het café in geglipt en was snel de trap op gelopen die ze aan haar linkerkant zag staan. Niemand had haar tegengehouden. De mannen hadden alleen maar oog voor Josefien, en Josefien had geen ogen in haar rug. Daardoor had Dora de schrijnende toestand goed in zich op kunnen nemen en kon ze dadelijk maatregelen treffen. Maar nu ze wist wat ze wilde weten, mocht ze gerust gezien worden en ze zou haar zegje weleens doen. Met het kind in haar armen dwong ze de mannen plaats voor haar te maken en ze keek de ontaarde moeder vast aan. Haar ogen schoten vuur.

‘Je kunt beter naar je kinderen omkijken in plaats van plezier te maken met een zootje onge-regeld,’ beet ze Josefien toe. ‘Je zoontje is ziek en uitgehongerd. Je moest je schamen om hem zo te laten verkommeren. Ik neem hem mee naar een dokter, en probeer maar niet om me tegen te houden, want dan zorg ik ervoor dat je aangeklaagd zult worden voor ernstige en opzettelijke verwaarlozing. En je dochttertje is er al niet veel beter aan toe. Je gedrag is echt afschuwelijk te noemen.’

‘Ach, mens, waar bemoei jij je mee?’ liet Jose-